

Бида. А.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

ОСОБЕННОСТИ ФОРМ ОРГАНИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ ОДАРЕННЫХ ДЕТЕЙ В США

В статье раскрыты особенности организации обучения одаренных детей в США. Рассмотрена история проблемы группирования по способностям и практику отбора учеников начальной и средней школы в группы на основе уровня их способностей. Проанализированы научные труды, которые обогащены ведущими стратегиями в организации обучения одаренных учеников. Выяснено, что важное место в решении проблемы обучения интеллектуально одаренных учеников занимают формы организации обучения.

Ключевые слова: одаренные дети, одаренность, способности, организация обучения, группирования.

Bida A.

Cherkassy National University of Bohdan Khmelnytsky, Ukraine

FEATURES FORMS OF ORGANIZATION OF THE GIFTED CHILDREN EDUCATION IN THE USA

In the article exposed the features of organization of the gifted children in the USA. History of problem of grouping to abilities and practice of sorting students of initial and middle school into groups on the basis of level of their capabilities is considered. Scientific works which are enriched by leading strategies in the construction of studies of the gifted students are analysed. It is found out that an important place in the decision of problem of studies the intellectually gifted students is occupied by the forms of organization of studies.

Keywords: gifted children, gift, capabilities, organization of studies, grouping.

УДК 37.091.4:123

НАДІЯ БІЛИК

Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені М. В. Остроградського

СВОБОДА ТВОРЧОСТІ У ПОГЛЯДАХ А. МАКАРЕНКА ЯК ШЛЯХ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Схарактеризована свобода творчості у поглядах А. Макаренка, узагальнені ознаки творчої особистості вчителя, виявлена система умов для розвитку його педагогічної майстерності.

Ключові слова: свобода творчості, риси творчої особистості, педагогічна майстерність.

Актуальність проблеми. Нині проблема творчості стала настільки актуальною, що багато вчених вважають її «проблемою століття». На перший план висувається особистість педагога, провідною професійною характеристикою якого є здатність до творчості. Саме педагогічна творчість учителя здатна вирішувати проблему функціонування будь-якого загальноосвітнього навчального закладу, забезпечувати потребу суспільства у висококваліфікованих фахівцях, здатних ефективно вирішувати поставлені перед ними завдання, нестандартно реагувати на зміни сучасного техногенного суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковане розв'язання даної проблеми. Філософські аспекти творчості розглянуті в працях М. Бердяєва, В. Вернадського, Г. Гегеля, І. Канта та ін. Із психологічної точки зору поняття «творчість» розглядали Д. Богоявленська, Л. Бурлачук, Л. Виготський, І. Волков, О. Леонтьєв та ін. Вивченню творчості як форми прояву внутрішньої сутності людини були присвячені роботи Д. Богоявленської, В. Кан-Калика, Я. Пономарьова, М. Поташника, Н. Тализіної; формуванню творчої особистості – В. Андреева, Г. Костюка, О. Матюшкіна, В. Моляки, В. Рибалки, С. Сисоевої та ін.; дослідженню творчої особистості вчителя, його основних якостей – Ю. Бабанського, І. Зязюна, Н. Кузьміної, М. Поташника, Р. Шакурова та ін.

Аналіз досліджень дозволяє стверджувати, що творчість є визначальним показником професіоналізму вчителя, який, з одного боку, виступає важливою характеристикою діяль-

ності, умовою та її результатом, а з іншого – це цілісна особистісна якість, яка є системоутворюючою ланкою в структурі професіоналізму.

Творчість є важливою ознакою особистісного розвитку вчителя, а також умовою його самореалізації, самовдосконалення та професійного зростання. Творчість є однією з найважливіших складових педагогічної майстерності вчителя, її об'єктивною характеристикою. Творчий учитель завжди вирізняється постійним пошуком оптимальних дидактичних, виховних, методичних та інших педагогічних рішень.

А. Макаренко у своїх спробах теоретичного узагальнення педагогічної практики приділяв особливу увагу ролі вчителя в освітньому процесі. Він вважав, що позбавлений своєрідно потрактованої свободи творчості вчитель піддається дріб'язковій перевірці, і нічого, крім шкоди, не принесе вихованцю. Вихователю повинен мати право на ризик, на свободу маневрування в складних і непередбачуваних умовах педагогічної взаємодії, але в рамках його певних установок, що і є вирішальним.

Основним *завданням* статті є розгляд поглядів українського педагога на свободу творчості вчителя.

Виклад основного матеріалу. Свобода – самовизначення духу, свобода волі, здібність діяти у згоді із самим собою і не підкорятися зовнішніми обставинами. Свобода особистості – це й питання про свободу волі, і про вибір, і про взаємозв'язок різних компонентів структури особистості: вольового, раціонального, ціннісного. Саме свобода за внутрішньою суттю тільки й може надати можливість людині бути і залишатися самою собою і не підкорятися обставинам. У зв'язку з цим треба розглянути найконцептуальніші філософські теорії свободи особистості. Такими є концепції І. Канта і М. Бердяєва [5, с.18].

Свобода є позитивною, творчою потужністю, що нічим не обумовлюється і не обґрунтовується, – це потужність духу творити не з природного світу, а із самого себе. М. Бердяєв вважав, що свобода є самоочевидною і не потребує зайвих філософських обґрунтувань і доказів. Зміст теорії свободи полягає в усвідомленні того, що свобода людини є динамічний, що розгортається протягом життя, процес [3, с. 40–41].

Педагогічна творчість – особистісна якість педагога, яка є невичерпним джерелом його ініціативи, активності, інновацій, постійного натхнення для вдосконалення всього педагогічного процесу. За С. Сисоевою [11], педагогічна творчість – це особистісно зорієнтована розвиваюча взаємодія суб'єктів навчально-виховного процесу (вчителя й учня), зумовлена специфікою психолого-педагогічних взаємовідносин між ними, спрямована на формування творчої особистості учня і підвищення рівня творчої педагогічної діяльності вчителя. Формування творчої особистості учня в навчально-виховному процесі вона розглядає як процес фасілітації, тобто полегшення, сприяння творчій навчальній діяльності, стимулювання творчої активності.

Ш. Амонашвілі підкреслює, що діти страждають від нестачі вчительської творчості. Про необхідність цієї особистісної властивості говорив і К. Ушинський: «...Прагнення до діяльності та прагнення до свободи так тісно пов'язані між собою, що одне без одного існувати не можуть. Діяльність має бути моєю, захоплювати мене, виходити з моєї душі і, відповідно, має бути вільною. Свобода потрібна мені тільки для того, щоб здійснити свою справу. Відберіть у людини свободу, і ви заберете у неї істинну душевну діяльність». «...Сутність педагогічної творчості... визначаємо як цілісний процес професійної реалізації та самореалізації педагога в освітньому просторі. Особливістю педагогічної творчості є те, що педагог реалізує свої особистісні і професійні творчі потенції засобом творення особистості дитини, а розвиток його творчого потенціалу зумовлений розвитком творчого потенціалу вихованця» [14]. Тобто без творчості немає натхненної педагогічної діяльності та активної взаємодії між вихователем і вихованцем. Недаремно І. Зязюн урок визначає як «театр одного актора» [10]. А педагогічна діяльність має бути саме такою.

Ідеї, принципи та методи виховання А. Макаренка активно й ефективно втілюються у практичну діяльність педагогічних колективів сучасних закладів освіти України та зарубіжних країн, набуваючи при цьому якісно нових ознак під впливом сучасних умов функціонування систем освіти в кожній країні, зокрема, особливостей типу навчального закладу, економічного та соціокультурного потенціалу країни, замовлення суспільства на освічену, культурну і розвинену особистість.

Одним із яскравих прикладів педагогіки Макаренка в дії в умовах сьогодення є позитивний досвід роботи Центру педагогічної реабілітації дітей з девіантною поведінкою, організований російським педагогом-подвижником О. Петриніним. Він цілком наслідує свого вчителя: найважливішим критерієм прийому в “команду” є не наявність диплому спеціаліста, а любов до дітей, добре ставлення до них. Своїм зовнішнім виглядом, інтелігентністю, цілеспрямованістю, твердістю характеру директор Центру, як і А. Макаренко, позитивно впливає на своїх вихованців. М. Стурова зазначає, що за її «глибоким переконанням, йому вдалося створити психолого-педагогічну установу, де в чому порівнянню з досвідом комунарської педагогіки А. С. Макаренка», – зазначає [12, с. 54]. Вона підкреслює, що Петринін реалізував низку основних ідей і принципів А. Макаренка, аж ніяк не копіюючи сліпо зовнішні форми організації життя в макаренківських комунах.

На нашу думку, він пішов далі свого вчителя, враховуючи, що контингент сучасних вихованців дуже відрізняється від юнаків кінця 20-х – початку 30-х рр. І час зовсім інший.

У Центрі Петриніна 120 підлітків, із них: 76% займалися злодіюванням і жебракуванням, 75% – брали участь у крадіжках, 98% – вживали алкоголь, 78% – наркотичні й токсичні речовини, 88% – перебували на обліку в органах внутрішніх справ чи мали судимість. Кожен другий або не навчався протягом року та більше, або був другорічником. Сексуально-девіантна поведінка відзначена у 20% вихованців, тяжіння до бродяжництва – у 46%. Для такого контингенту вихованців треба було продумати структуру Центру, створити відповідні умови для навчання і праці, підібрати “команду” педагогів формувати свій стиль.

Отже, А. Макаренко поставив майстерність педагога поряд із формуванням колективу. Він вважав, що майстерність вихователя не є якимось особливим мистецтвом..., але це спеціальність, якій потрібно навчати, як потрібно навчати лікаря, як потрібно навчати музиканта. Школі минулого (20–30-х років) ХХ ст., як і сучасній (ХХІ ст.), потрібні педагогіки-майстри. Він стверджував, що «педагогічна майстерність може бути доведена до великого ступеня досконалості, майже до ступеня техніки». До того ж потрібно, щоб педагогіка оволоділа засобами впливу, які були б настільки універсальними і могутніми, що, коли наш вихованець зустрине будь-які шкідливі впливи, навіть найпотужніші, вони б нівелювались і ліквідовувались нашим впливом [7, с. 368–369].

Тому закономірними й абсолютно об'єктивними, соціально і педагогічно значущими є відкриття та функціонування кафедр педагогічної майстерності у Полтавському, Херсонському, Криворізькому, Тернопільському та Луцькому педагогічних вищах. Педагогічна майстерність сформувалася як окремий аспект педагогіки, тому вона рекомендується не лише для вивчення студентам – майбутнім учителям, але й потребує вдосконалення впродовж педагогічної діяльності вчителя.

Педагогічна майстерність учителя – професійне управління педагогічною діяльністю. Учитель-майстер є глибоким знавцем психології особистості, володіє способами навчання та виховання. Специфіка діяльності вчителя полягає не лише у мистецтві самоуправління власною педагогічною діяльністю, а й в органічному поєднанні, вплетенні управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів у процеси навчання та виховання. Формування суб'єктно-суб'єктних відносин у навчально-виховному процесі («учитель – учень») потребує не лише психолого-педагогічної озброєності вчителя, але й високого рівня педагогічної майстерності. На думку А. Макаренка, рівень професійних знань педагога не є достатнім. Головне – це яскраво виражена гуманістична спрямованість особистості педагога. Безпосередній успіх педагога у розв'язанні завдань виховання полягає в уміннях володіти собою, розуміти ситуацію, психологічний стан вихованців, сказати вагомо і категорично, врахувати досвід учня. Саме такими вміннями володів А. Макаренко, тому саме ці особливості його особистості й визначають сутність майстерності великого педагога. «Сутність педагогічної майстерності – в особистості вчителя, в його позиції, здатності виявляти творчу ініціативу на ґрунті реалізації власної системи цінностей. Майстерність – вияв найвищої форми активності особистості вчителя в професійній діяльності, активності, що базується на гуманізмі та розкривається в доцільному використанні методів і засобів педагогічної взаємодії у кожній конкретній ситуації навчання і виховання», – пише відомий вітчизняний учений, академік НАПН України І. Зязюн. Повним відбиттям істинності педагогічної майстерності А. Макаренка є такі слова: «Будемо розглядати педагогічну майстерність як вияв педагогом

свого «Я» у професії, як самореалізацію особистості вчителя у педагогічній діяльності, що забезпечує саморозвиток особистості учня» [10].

Поділяємо думку Д. Кабалевського, що немає двох однакових учителів. Немає двох однакових дітей-школярів. І не може бути двох однакових уроків. І це не повинно бентежити і, тим більше, тривожити вчителів. Навпаки – це повинно їх радувати: значить, їх індивідуальність не сковує, значить, є умови для її вільного прояву. Нехай учитель буде вільним від влади схеми, яка потребує від нього стандартного графіку проведення уроку. Але відсутність стандарту, штампа, трафарету не означає відсутності системи, а творча свобода вчителя не рівнозначна сваволі, хаосу, анархії [9].

Положення, що педагогічна діяльність за своєю природою є творчою, набуло актуальності та значущості в сучасності порівняно з частим його використанням на рівні риторичних тверджень в недалекому минулому. Разом з тим аналіз сутності поняття «педагогічна майстерність» як вищого прояву здатності до педагогічної діяльності передбачає ґрунтовний якісний і кількісний розгляд її структури і складових. Професійна діяльність учителя за своєю природою і змістом є творчою, такою, що поєднує науку і мистецтво. Вчитель у навчально-виховному процесі творить нову людину, творить навчально-виховний процес і творить самого себе в ньому. Саме тому прояви творчості є однією з найважливіших складових педагогічної майстерності, її об'єктивних характеристик. Необхідність цієї складової зумовлена тим, що різноманіття педагогічних ситуацій та їх неоднозначність вимагають варіативних підходів до аналізу та виконання завдань, які породжуються ситуативно [2; 4]. Вважаємо, що зміст і організацію педагогічної діяльності можна правильно оцінити лише після визначення рівня творчого ставлення вчителя до своєї професійної діяльності.

Визначаючи творчість як вид людської діяльності, В. Андреев виокремлює низку ознак, які характеризують її як цілісний процес: наявність суперечності, проблемної ситуації або творчого завдання; соціальна та особиста значущість і прогресивність; результат творчості – це внесок до розвитку суспільства та особистості (антисоціальна діяльність, навіть в її найвинахідливішій формі, – це не творчість, а варварство); наявність об'єктивних (соціальних, матеріальних) передумов, умов для творчості; наявність суб'єктивних (особистісних якостей – знань, умінь, особливо позитивної мотивації, творчих здібностей) передумов для творчості; новизна та оригінальність процесу або результату [1]. Приєднуємося до твердження автора, що за умови виключення хоча б однієї зі сформульованих вище ознак, творча діяльність або не відбудеться, або така діяльність не буде творчою.

Педагогічна діяльність – процес постійної творчості. Але, на відміну від творчості в інших сферах (наука, техніка, мистецтво), творчість вчителя не має на меті створення соціально оригінальних, нових цінностей, оскільки її продуктом завжди залишається розвиток особистості. Звичайно, вчитель, який творчо працює, а тим більше – вчитель-новатор, створює свою педагогічну систему, яка є лише засобом для отримання оптимального за певних умов результату.

Досліджуючи питання наукового творення, В. Ледньов [6], наголошує, що відомий російський академік В. Енгельгард визначив, що творчість у своєму першоджерелі є результатом природженої, фізіологічної потреби, «результатом якогось інстинкту, який є таким відчутним, як потреба птаха співати або прагнення риби йти проти течії бурхливої гірської річки». Дійсно, людина до будь-якої, далекої від творчості діяльності, не усвідомлюючи того, вносить елементи творчості.

Творчий потенціал будь-якої людини, зокрема і вчителя, характеризується низкою особливостей особистості, які називають ознаками творчої людини. При цьому Ю. Гільбух, О. Кульчицька пропонують різні групи таких ознак: здатність особистості визначати і формулювати суперечності, ставити під сумнів те, що на перший погляд здається очевидним, уникати поверхневих формулювань; уміння усвідомити проблему і в той же час абстрагуватися від реальності, побачити перспективу; здатність відмовитися від наслідування авторитетів; уміння побачити відомий об'єкт у новому контексті; готовність відмовитися від алгоритмічності та альтернативності суджень, відійти від звичної життєвої рівноваги й стійкості задля та пошуку.

Виокремлюємо також групу особливостей психіки та емоційно-вольової сфери творчої особи, а саме: легкість асоціювання, лабільність психіки (здатність до швидкого та вільного переключення думок, здатність викликати у свідомості образи і комбінувати їх); здатність

до оцінних думок, критичність мислення, інтуїтивізм (уміння вибрати одну з багатьох альтернатив до її перевірки, здатність до перенесення рішень); готовність пам'яті (оволодіння достатньо великим об'ємом систематизованих знань, упорядкованість і динамічність знань) і здібність до згортання операції, узагальнення та відкидання другорядного.

Деякі дослідники вважають творчою ту особистість, визначальною характеристикою якої є креативність як здатність перетворювати діяльність на творчий процес. За В. Моляко, виокреслюють 7 ознак креативності [8]: оригінальність, евристичність, фантазію, активність, сконцентрованість, чіткість, чутливість.

У контексті нашої статті певний інтерес може становити типологія творчої особистості, запропонована В. Андреевим [1], яка може бути поширена і на особистість учителя. Ученим виокремлені такі типи творчої особистості:

– теоретик-логік – тип творчої особистості, для якої є характерною здатність до широких логічних узагальнень, до класифікації і систематизації інформації. Вчителі, які належать до цього типу, чітко планують свою творчу роботу, використовують уже відомі методи наукових досліджень. Цього типу творчої особистості характерною є велика обізнаність й ерудиція. Беручи за основу вже відомі теоретичні концепції, такі люди розвивають їх далі. Все, що вони розпочинають, доводять до логічного завершення, обґрунтовують власні ідеї посиланнями на численні першоджерела;

– теоретик-інтуїтивіст характеризується високорозвиненою здатністю до генерування нових, оригінальних ідей; особистості, які мають творчі здібності такого типу, – винахідники, творці нових наукових концепцій, шкіл і напрямів. Вони не бояться протиставити свої ідеї загальноприйнятим, мають виняткову фантазію, уяву;

– практик (експериментатор) завжди прагне свої нові оригінальні гіпотези перевірити експериментально. Особистостей такого типу приваблює робота з технічними засобами, вони мають відповідні вміння, завжди виявляють інтерес і здібності до практичної діяльності;

– організатор як тип творчої особистості має високий рівень розвитку здатності до організації розроблення і впровадження нових ідей. За керування таких вчителів створюються оригінальні наукові школи і творчі колективи. Таку особистість вирізняє висока енергія, комунікабельність, здатність підпорядковувати своїй волі інших, спрямовувати їх на вирішення творчих завдань;

– ініціатор характеризується ініціативністю, енергійністю, особливо на початкових стадіях виконання нових творчих завдань. Але, зазвичай, він швидко охолоджується або переключается на розв'язання інших творчих завдань.

Межі вияву вчительської творчості визначаються структурою педагогічної діяльності й охоплюють всі її складові: конструктивну, організаторську, комунікативну і гностичну. Одночас для оптимального розвитку творчості вчителя у педагогічній діяльності важливим і необхідним є дотримання системи умов, які сформульовані у працях Н. Кузьміної, В. Кан-Калика, Н. Никандрова та інших учених: обмеженість, іноді досить суттєва, часових меж творчого процесу, оскільки час між виникненням проблеми у навчально-виховному процесі і її розв'язанням не залежить від бажання вчителя; взаємозв'язок творчості вчителя з творчістю інших педагогів, значимість творчості особистості для творчості колективу і навпаки; необхідність прогнозування віддаленого результату діяльності, урахування можливих наслідків розвитку ідей; обумовленість і специфіка сфери діяльності, зокрема – врахування особливостей атмосфери публічного виступу, необхідність дотримання балансу між вербальним, емоційним і емфатичним спілкуванням; необхідність постійного аналізу можливостей і доцільності застосування стандартних педагогічних прийомів у нетипових ситуаціях.

У сучасній літературі творчість учителя розуміється як процес розв'язання педагогічних завдань у змінних обставинах. Постійно розв'язуючи типові і нестандартні завдання, вчитель, як і будь-який інший дослідник, будує свою діяльність відповідно до визначених загальних етапів розгортання евристичного пошуку, а саме: аналіз педагогічної ситуації; проектування результату відповідно до початкових даних; аналіз наявних засобів, необхідних для перевірки припущення та досягнення шуканого результату; оцінка отриманих даних; формулювання нових завдань.

У сфері особистості творчість учителя розглядається як його самореалізація на основі усвідомлення себе творчою індивідуальністю, визначення ним індивідуальних способів власного професійного зростання та побудова програми самовдосконалення [2].

Інтерес викликає обговорення питання майстерності і творчості в діяльності вчителя. Відомо, що педагогічна майстерність і педагогічна творчість тісно пов'язані, але не тотожні. Педагогічна майстерність – це виконання вчителем своєї праці на рівні високих зразків і еталонів. Майстерність – це добре володіння основами професії, успішне застосування відомих у науці і практиці прийомів, хороше знання свого навчального предмета, досягнення стабільно високих результатів у знаннях учнів. Кожен учитель при бажанні може стати майстром своєї справи. Педагогічна творчість – це завжди пошук і знаходження нового.

Отже, можливе наступне бачення творчості:

1. Творчість у широкому розумінні – відкриття нового для себе, тобто виявлення вчителем варіантів нестандартних способів вирішення педагогічних завдань (ці способи вже відомі, описані, але вчитель їх відкриває для себе). Тут учитель здійснює перехід від алгоритмічних стереотипних прийомів до суб'єктивно нових. Приклади цього рівня творчості: вибір оптимального рішення із варіантів можливих, використання старого прийому в нових, змінених умовах у ході імпровізації на уроці, пояснення причин невдач школяра собі самому і іншим. Цей рівень творчості здійснюють більшість учителів у своїй роботі.

2. Творчість у вузькому розумінні – відкриття нового і для себе, і для інших, новаторство. Це створення нових, оригінальних прийомів або цілісних підходів, що міняють звичний погляд на явище, перебудовують громадський педагогічний досвід. Новаторство – це особливий тип мислення, що включає, перш за все способи виявлення загальних проблем із подальшим оригінальним рішенням і повернення його в педагогічну практику. Це здатність модифікувати, комбінувати, ранжувати власну діяльність у нестандартному ключі. Новаторство – це й особливий тип особистості, для якого характерна стійка професійна спрямованість, позитивна Я – концепція, вміння захищати свої ідеї, доводити їх новизну і дієздатність, це індивідуальність і авторська концепція, це внесок у науку і досвід. На цей рівень творчості піднімається не кожен учитель, хоча цей рівень творчості не закриті для вчителя. Разом з тим цей шлях зазвичай вимагає всього життя педагога [13].

Помічено, що велику творчу активність виявляють учителі з широким запасом професійних знань і вмінь, з вищим рівнем майстерності. Поряд із цим доцільно самоформування вчителем таких прийомів, як самоаналіз і рефлексія того, на якому рівні майстерності він перебуває, зміцнення гуманістичної позиції (інтересу до іншої людини), оволодіння прийомами пошуку нестандартних рішень, імпровізація, переклад запитів практики на мову науки, рішення педагогічних завдань із невизначеною відповіддю, тренування себе на перемикання позицій і ролей, управління своїм психічним станом і самопочуттям. Творчості сприятиме і створення сприятливих умов у школі, розвиток мотивації до творчості, наявність власної творчої концепції, продуктивної педагогічної ідеї.

Стимулювати творчість вчителя може його самоосвіта. Це процес свідомої, самостійної, пізнавальної діяльності. Самоосвіта – потреба творчої і відповідальної людини. Вона здійснюється добровільно, свідомо, планується, керується, контролюється самим учителем. Напрямів самоосвіти безліч: професійне (предмет викладання); психолого-педагогічне (орієнтування на учнів і батьків); методичне (педагогічні технології, форми, прийоми, методи навчання); історичне; політичне; інформаційно-комп'ютерні технології; охорона здоров'я; інтереси та хобі. Форми самоосвіти: індивідуальні; групові (методичні об'єднання, творчі групи, семінари, тренінги, практикуми ...). Складові процесу самоосвіти: вивчати та впроваджувати нові педагогічні технології, форми, методи, прийоми роботи; періодично проводити самоаналіз своєї педагогічної діяльності; вдосконалювати свої знання в галузі класичної та сучасної педагогіки та психології; освоювати інформаційно-комп'ютерні технології.

Сучасний учитель за допомогою комп'ютера та Інтернету може розробити: комплекс електронних уроків; пакет тестових матеріалів; збірник предметних кросвордів; комплект тематичних класних годин, батьківських зборів, позакласних заходів (ігри, конкурси ....); створити пакети стандартного наукового планування за темою або групою тем; комплекти самостійних, практичних і контрольних робіт і роздаткового матеріалу з предмета; розділу, сторінки електронного підручника; термінологічний словник з предметної теми, розділу; олімпіадного матеріалу з предмета; сценаріїв уроків із застосуванням інформаційної техно-

логії; електронну бібліотеку творів художньої літератури, згідно з програмою; вести предметний гурток з використанням медіа ресурсів.

Професійний розвиток учителя може стимулювати: відкриття власного майстер-класу; можливість працювати за певною програмою; можливість працювати з певним класом; мати зручний графік, розклад; сприяти отриманню гранту на реалізацію проекту; сприяти утвердженню авторської програми: направлення на стажування, курси; надання часу на методичну роботу; надання творчої відпустки у канікулярний час; додаткові дні до відпустки; оплата науково-методичної літератури; премії від спонсорів, батьків; узагальнення досвіду, сприяння в публікації методичних матеріалів; робота в експертних групах; надання оплачуваних годин на методичну роботу; входження до складу різних органів, які вирішують важливі проблеми життя школи. Мотивацію підвищують також відсутність конфліктів, атмосфера поваги, гордості за професію, підтримка, стимулювання ініціативи.

Висновки. Педагогічні ідеї А. Макаренка про творчість учителя та його свободу актуальні і у наш час, як і в будь-який інший, тому що поки існує суспільство, буде існувати і вчитель. Необхідно оцінювати діяльність учителя не за кількістю зафіксованих учительських промахів, а за кількістю виявлених і для користі всього учительства оприлюднених досягнень в освіті і науці. Педагог застерігав, що у вихованні не треба розраховувати на талант. Потрібно говорити лише про майстерність, тобто про справжні знання виховного процесу, про виховні вміння педагога. Зі власного досвіду він переконався, що розв'язувати ці питання може майстерність учителя, що заснована на його вмінні та кваліфікації.

Список використаних джерел

1. Андреев В. И. Эвристика для творческого саморазвития / В. И. Андреев. – Казань : Изд-во Казанского ун-та, 1994. – 286 с.
2. Бендерез Н. Н. Творчество как составляющая педагогического мастерства учителя / Н. Н. Бендерез. – Режим доступа: narodnaosvita.kiev.ua/.../6/statti/2benderec.htm
3. Бердяев Н. А. Самопознание (опыт философской автобиографии) / Н. А. Бердяев. – М. : Международные отношения, 1990. – 336 с.
4. Білик Н. І. Педагогічна система Антона Макаренка: від вихованого вчителя до вихованого учня / Н. І. Білик // Імідж сучасного педагога. – 2008. – №№1-2(80-81). – С. 41-44.
5. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз / Л. Губерський, В. Андрущенко, М. Михальченко. – К. : Знання України, 2002. – 580 с.
6. Леднев В. С. Научное образование: развитие способностей к научному творчеству / В. С. Леднев. – Изд. второе, испр. – М. : МГАУ, 2002. – 120 с.
7. Макаренко А. С. Из опыта работы / А. С. Макаренко // Пед. соч. в 8 т. – М., 1984. – Т. 4. – С. 368-369.
8. Моляко В. О. Психологічне дослідження проблем функціонування стратегій творчої діяльності, творчої обдарованості та психологічної грамотності // Актуальні проблеми психології: Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. акад. С.Д. Максименка. – К. : Нора-Друк, 2001. – Випуск 21. – 296 с.
9. О творческой свободе учителя (Д. Б. Кабалевский) / Пн, Июнь 1, 2009. – Режим доступа: tuzgik.info/?p=2938
10. Педагогічна майстерність / П. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І.А.Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.
11. Сисоева С. О. Основи педагогічної творчості: підручник / С. О. Сисоева. – К. : Міленіум, 2006. – 344 с.
12. Стурова М. П. Живое наследие А. С. Макаренко / М. П. Стурова // Педагогика, 2000. – №3. – С. 53-58.
13. Шлыкова Т. Д. Педагогическая мастерская «Что мешает свободе творчества» / Т. Д. Шлыкова. – Режим доступа: festival.1september.ru/articles/510304/
14. Ягунов В. В. Педагогіка: навч. посібник / В. В. Ягунов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2013

Билык Н

Полтавський обласний інститут післядипломного педагогічного образования имени М. В. Остроградского

СВОБОДА ТВОРЧЕСТВА ВО ВЗГЛЯДАХ А. МАКАРЕНКО КАК ПУТЬ К ПЕДАГОГИЧЕСКОМУ МАСТЕРСТВУ УЧИТЕЛЯ

Охарактеризована свобода творчества во взглядах А. Макаренко, обобщены качества творческой личности учителя, определена система условий для развития его педагогического мастерства.

Ключевые слова: свобода творчества, качества творческой личности, педагогическое мастерство.

Bilyk N.

Poltava Regional Institute of Teacher Education. named Ostrogradski

CREATIVE FREEDOM OF VIEWS A. MAKARENKO AS A WAY TO TEACHERS PEDAGOGICAL SKILLS

The freedom of creativeness in A. Makarenko views is characterized, the features of teacher's creative personality is generalized, the system of pedagogical mastery development conditions is given.

Keywords: *freedom of creativeness, features of creative personality, pedagogical mastery*

УДК 378.147:811.133.1

МАРИЯ БОЛЬШАКОВА

Севастопольский национальный технический университет

РОЛЬ ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ В РАЗВИТИИ КОММУНИКАТИВНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ БУДУЩИХ ПЕРЕВОДЧИКОВ

Рассматриваются вопросы формирования коммуникативных способностей будущих переводчиков. Анализируется групповая форма работы как эффективный способ развития личности переводчика. Определяется роль интерактивного обучения в профессиональном образовании.

Ключевые слова: *профессиональное образование, переводчик, коммуникативные способности, коллективные формы работы, интерактивное обучение*

Постановка проблемы. Значительные изменения в области политической, экономической и культурной жизни Украины обусловили необходимость разработки новых подходов к профессиональной подготовке современного специалиста. Как отмечает С.В. Зелепукина [1], модернизация педагогических подходов, отличительными чертами которых являются открытость образовательного процесса, мировоззренческий плюрализм, целостность и междисциплинарность, интеграция научного знания, обуславливают необходимость переосмысления теоретических и методологических основ образования компетентных специалистов в соответствии с новыми реалиями. Процесс профессиональной подготовки необходимо строить так, чтобы студент – будущий переводчик смог получить знания, нужные ему в дальнейшей деятельности. Преподаватели должны выбирать такие формы работы, которые позволят не только получить глубокие знания по специальности, но и сформировать личность конкурентоспособного специалиста.

Анализ последних публикаций по заданной тематике показал, что вопросы профессиональной подготовки переводчика и новые методы и формы обучения исследованы в работах современных учёных. Так, многогранные аспекты проблемы подготовки переводчиков рассмотрены в работах таких учёных, как Е. Беседина, О. Павлик, О.В Шупта, И. Голуб, Л. Демчук, А. Алешина, Н. Комиссарова, Н. Ткаченко, Ю. Баканова и др. Профессиональные качества, необходимые переводчику, раскрыты в трудах И. Пероновой, М. Прозоровой, М. Орехова, А. Михайлова. Вопросы обучения в коллективе проанализированы А. Макаренко, О. Степановым, М. Билибиным, В. Москаленко, А. Петровским и др. Упоминания о групповой форме работы мы находим в трудах Ж.-Ж. Руссо, Дж. Дьюи, А. Белла, Дж. Ланкастра, Л. Аристовой, М. Данилова, Б. Осипова. Также широко проанализирована интерактивная методика обучения (Г. Пятакова, Н. Суворова, В. Букатов, Д. Джонсон и другие). Однако стоит отметить, что роль коллективных форм работы в процессе профессиональной подготовки переводчиков и формирования их лингвокультурологической компетенции не анализируется. Используемые методы формирования коммуникативных способностей не отвечают современным требованиям к конкурентоспособному специалисту. Таким образом, **целью**